

یورش آشکار نیروهای رژیم بعثی عراق به خاک ایران به صورت قاطع و مؤثر به وظایف رسمی و قانونی خود عمل نکرد. این شورا چند روز پس از شروع جنگ تحمیلی با صدور قطعنامه‌ای، بدون آنکه تجاوز نیروهای بعثی به خاک ایران را محکوم کند و از دولت متجاوز بخواهد که از مناطق اشغالی عقب‌نشینی نماید، تنها دو کشور را به خودداری از ادامه جنگ و تلاش برای حل مسالمت‌آمیز اختلافات فراخواند.

فعالیت ۳

بررسی شواهد و مدارک

مفاد قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد درباره جنگ تحمیلی صدام علیه ایران و تهاجم نظامی صدام به کویت را بخوانید و تفاوت‌های آنها را با ذکر دلیل بیان کنید.

الف) قطعنامه ۴۷۹ (۲۸ سپتامبر ۱۹۸۰ / ۶ مهر ۱۳۵۹):

۱- از ایران و عراق می‌خواهد از هر گونه کاربرد زور به فوریت خودداری کنند و مناقشه خود را از راه‌های مسالمت‌آمیز و طبق اصول عدالت و حقوق بین‌المللی حل نمایند.

۲- از آنها مصرانه می‌خواهد هر پیشنهاد مناسب در مورد میانجیگری، سازش یا توسل به نهادهای منطقه‌ای و یا دیگر راه‌های مسالمت‌آمیز را بنا به انتخاب خود، که اجرای تعهداتشان را بر اساس منشور سازمان ملل تسهیل کند، بپذیرند.

۳- از کلیه کشورهای دیگر می‌خواهد حداکثر خویشتن‌داری را مبذول دارند و از هر اقدامی که ممکن است به افزایش و گسترش بیشتر مناقشه منجر شود، خودداری کنند؛

۴- از کوشش‌های دبیر کل و پیشنهاد وی در مورد مساعی جمیله برای حل این وضعیت پشتیبانی می‌کند.

ب) قطعنامه ۶۶۰ (۲ اوت ۱۹۹۰ / ۱۳ مرداد ۱۳۶۹) که بلافاصله پس از حمله صدام به کویت صادر شد:

۱- تهاجم عراق به کویت را محکوم می‌کند.

۲- از عراق می‌خواهد تمام نیروهای خود را بی‌درنگ و بدون قید و شرط از کویت بیرون ببرد.

۳- عراق و کویت را متعهد می‌کند که بلافاصله مذاکرات فشرده‌ای را برای حل اختلافات خود آغاز کنند.

۴- تصمیم می‌گیرد که مجدداً در صورت نیاز تشکیل جلسه دهد تا اتخاذ دیگر تدابیر لازم را برای اجرای این قطعنامه بررسی کند.

در طول هشت سال جنگ تحمیلی، قدرت‌های بزرگ مانند آمریکا، شوروی سابق، فرانسه، آلمان و انگلستان، علاوه بر دادن انواع سلاح‌های پیشرفته و حتی تسلیحات شیمیایی به حکومت بعثی عراق، از نظر سیاسی نیز آشکار و پنهان از این رژیم جانب‌داری کردند. برخی از کشورهای منطقه خلیج فارس نیز به اشکال مختلف به صدام باری رساندند. بعضی از کشورها هم به ظاهر سیاست بی‌طرفی در پیش گرفتند ولی در موارد متعدد از سیاست‌های تجاوزکارانه صدام حمایت می‌کردند.

شهید مصطفی چمران

دفاع مقدس ملت ایران

بلافاصله پس از شروع جنگ تحمیلی، مردم و نیروهای مسلح ایران به فرمان امام خمینی علیه‌السلام لبیک گفتند و آماده نبرد با دشمن متجاوز و دفاع از مرز و بوم خود شدند. حضرت امام علیه‌السلام برای خنثی کردن جنگ روانی ناشی از حملات نظامی

ارتش بعثی، صدام را دزدی خواندند که آمده و سنگی انداخته است، و مردم را به آرامش و آمادگی برای دفاع فراخواندند. نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی از نخستین ساعت‌های شروع جنگ وارد عمل شد و با رشادت و شجاعت تمام، ضربهٔ مهلکی به رژیم صدام وارد آورد.^۱ در جبههٔ زمینی نیز رزمندگان ارتش، سپاه پاسداران و ژاندارمری به همراه مردم شهرها و روستاهای مرزی، عشایر غیور و نیروهای ستاد جنگ‌های نامنظم، که شهید مصطفی چمران آنها را فرماندهی می‌کرد، به مقابله با دشمن شتافتند و پیشروی نیروهای عراقی را متوقف و یا کند کردند. در خرمشهر، مدافعان این شهر اغلب با ساده‌ترین سلاح‌ها بیش از یک ماه کوجه به کوجه و خیابان به خیابان در برابر ارتشی که مجهز به انواع تسلیحات و تجهیزات بود، ایستادند.

بیشتر بدانیم

جلوگیری از برگزاری نشست سران جنبش عدم تعهد در بغداد

صدام پیش از آغاز جنگ تحمیلی و در نشست سران جنبش عدم تعهد در هاوانا (پایتخت کوبا)، میزبانی نشست بعدی را در بغداد بر عهده گرفت. با نزدیک شدن به زمان برگزاری این نشست، در ۳۰ تیر ۱۳۶۱، شش خلبان شجاع و فداکار نیروی هوایی

خلبان شهید عباس دوران

ارتش جمهوری اسلامی ایران با سه فروند هواپیمای جنگی با هدف ناامن نشان دادن بغداد و جلوگیری از نشست سران جنبش عدم تعهد در پایتخت عراق، آمادهٔ عملیات شدند. یکی از این خلبانان شهید عباس دوران بود که در دو سال نخست جنگ، بیش از ۱۲۰ عملیات هوایی موفقیت‌آمیز علیه دشمن بعثی انجام داده بود. هواپیمای دوران در جریان این عملیات و پس از بمباران پالایشگاه بغداد، هدف اصابت موشک پدافند هوایی نیروهای بعثی قرار گرفت. این خلبان رشید با وجود اینکه می‌توانست با استفاده از چتر نجات سالم فرود آید، هواپیمای در حال سقوط را صاعقه‌وار به مکانی نزدیک محل برگزاری نشست سران عدم تعهد کوبید و رؤیای صدام را برای تشکیل آن نشست در بغداد و ریاست بر آن به باد داد.

شهید محمدابراهیم همتی فرماندهٔ ناوچهٔ پیکان که در عملیات مروارید به شهادت رسید.

دریادلان نیروی دریایی ارتش نیز در نخستین ماه‌های جنگ، با پشتیبانی نیروی هوایی در عملیاتی موسوم به «مروارید» با رشادت تمام، اسکله‌های عراق را منهدم و نیروی دریایی صدام را نابود کردند.

در نتیجهٔ مقاومت شجاعانه و دلاورانهٔ نیروهای مسلح و مردم ایران، رؤیای صدام برای فتح سریع خوزستان و دیگر استان‌های مرزی ایران به باد رفت و نیروهای متجاوز فقط موفق به اشغال بخش‌هایی از مناطق مرزی، از جمله شهر خرمشهر، شدند.

۱- نیروی هوایی ایران بعد از ظهر روز ۳۱ شهریور ۱۳۵۹، چند ساعت پس از شروع جنگ، به هدف‌هایی در خاک عراق حمله کرد. روز بعد نیز خلبانان ایرانی با ۱۴۰ فروند هواپیما، پایگاه‌های هوایی و مراکز ارتباطی و راداری رژیم بعثی را بمباران کردند. در روزهای سوم و چهارم مهر ۱۳۵۹ نیز ده‌ها فروند هواپیمای ایرانی مواضع مهم نظامی و برخی تأسیسات نفتی صدام را منهدم کردند. همچنین پدافند هوایی ایران ده‌ها فروند از هواپیماهای عراقی را سرنگون نمود.

آزادسازی مناطق اشغالی

پس از آنکه بنی‌صدر از مقام فرماندهی کل قوا و ریاست جمهوری عزل شد و اوضاع سیاسی کشور ثبات و آرامش یافت، رزمندگان اسلام با شجاعت و صلابت عزم خود را برای بیرون راندن دشمن متجاوز از خاک میهن عزیزمان جزم کردند. نخست، امام خمینی ره به عنوان فرمانده کل قوا، فرمان شکستن محاصره آبادان را صادر کردند؛ پس از آن رزمندگان ارتش، سپاه و بسیج در عملیاتی برق آسا، آبادان را از محاصره نیروهای متجاوز صدام نجات دادند.^۱ دلاورمردان ایران زمین سپس در چندین رشته عملیات غرورآفرین که مهم‌ترین آنها **فتح‌المبین**^۲ و بیت‌المقدس بودند، صدها کیلومتر مربع از خاک ایران را از اشغال ارتش بعثی آزاد کردند. اوج حماسه دفاع مقدس ملت ایران در عملیات بیت‌المقدس (سوم خرداد ۱۳۶۱) و با آزادی خونین شهر (خرمشهر) از اسارت دشمن بعثی رقم خورد و برگ زرینی در دفاع از ایران در تاریخ معاصر ثبت شد.

فرنگیس حیدرپور شیرزن اهل گیلان غرب که با تبر، یک سرباز بعثی را کشت و دیگری را اسیر کرد.

شهیدان امیر سپهبد علی صیادشیرازی و سردار سرلشکر حسن باقری

شادی دانش‌آموزان پس از آزادی خرمشهر

خرمشهر پس از آزادی - سوم خرداد ۱۳۶۱

۱- عملیات نامن‌الائمہ (علیه‌السلام)، مهر ۱۳۶۰

۲- فروردین ۱۳۶۱

جدول تعدادی از عملیات‌های رزمندگان اسلام در دوران دفاع مقدس

نام عملیات	رمز عملیات	تاریخ عملیات	منطقه عملیات
۱ عملیات نصر		۱۵ دی تا ۱۸ دی ۱۳۵۹	هویزه - کرخه - دشت آزادگان
۲ فرمانده کل قوا	فرمانده کل قوا، خمینی روح خدا	۲۱ تا ۲۵ خرداد ۱۳۶۰	جنوب دارخوین
۳ نامن الاثمه	نصر من الله و فتح قریب	۵ مهر ۱۳۶۰	شمال آبادان
۴ طریق القدس	یا حسین <small>علیه السلام</small>	۸ تا ۲۲ آذر ۱۳۶۰	شمال غربی اهواز - غرب سوسنگرد
۵ فتح المبین	یا زهرا <small>علیها السلام</small>	۲ تا ۱۰ فروردین ۱۳۶۱	غرب شوش و دزفول
۶ بیت المقدس	یا علی بن ابی طالب <small>علیه السلام</small> - یا محمد بن عبدالله <small>صلی الله علیه و آله</small> در مرحله سوم	۱۰ اردیبهشت تا ۳ خرداد ۱۳۶۱	غرب کارون
۷ رمضان	یا صاحب الزمان <small>علیه السلام</small> ادرکنی	۲۴ تیر تا ۷ مرداد ۱۳۶۱	شرق بصره
۸ مسلم بن عقیل	یا ابوالفضل العباس	۹ مهر ۱۳۶۱	غرب سومار
۹ محرم	یا زینب <small>علیها السلام</small>	۱۰ تا ۲۰ آبان ۱۳۶۱	موسیان و جنوب شرقی دهلران
۱۰ خبیر	یا رسول الله <small>صلی الله علیه و آله</small>	۳ تا ۲۲ اسفند ۱۳۶۲	منطقه هورالهویزه
۱۱ بدر	یا فاطمه الزهرا <small>علیها السلام</small>	۱۹ تا ۲۶ اسفند ۱۳۶۳	غرب هورالهویزه
۱۲ والفجر ۸	یا فاطمه الزهرا <small>علیها السلام</small>	۲۰ بهمن ۱۳۶۴ تا ۹ اردیبهشت ۱۳۶۵	اروند رود و منطقه فاو
۱۳ کربلای ۱	یا ابوالفضل العباس ادرکنی	۹ تا ۱۹ تیر ۱۳۶۵	منطقه مهران
۱۴ کربلای ۳	حسبنا الله و نعم الوکیل	۱۱ شهریور ۱۳۶۵	اروند رود - اسکله‌های الامیه و البکر
۱۵ کربلای ۴	یا رسول الله <small>صلی الله علیه و آله</small>	۳ دی ۱۳۶۵	جنوب و غرب خرمشهر
۱۶ کربلای ۵	یا فاطمه الزهرا <small>علیها السلام</small>	۱۹ دی تا ۴ اسفند ۱۳۶۵	منطقه شلمچه
۱۷ کربلای ۱۰	یا صاحب الزمان ادرکنی	۲۵ فروردین تا ۵ اردیبهشت ۱۳۶۶	منطقه ماورث سلیمانیه عراق
۱۸ نصر ۹	یا مولای متقیان	۲ آذر ۱۳۶۶	منطقه حاج عمران
۱۹ والفجر ۱۰	یا الله یا الله یا الله	۲۴ تا ۲۹ اسفند ۱۳۶۶	منطقه حلبچه تا سلیمانیه عراق

پس از آزادسازی خرمشهر، جنگ وارد مرحله تازه‌ای شد؛ از یک سو موفقیت‌های نظامی رزمندگان ایرانی ادامه یافت و از سوی دیگر، حامیان خارجی صدام برای جلوگیری از سقوط رژیم بعثی عراق، انواع تجهیزات نظامی پیشرفته از قبیل: هواپیماهای جنگی، موشک‌های دوربرد و سلاح‌های میکروبی و شیمیایی را در اختیار این رژیم گذاشتند. به دنبال باز پس‌گیری خرمشهر، جمهوری اسلامی ایران برای پایان دادن به جنگ و خون‌ریزی و رسیدن به حقوق خود، شروطی^۱ را مطرح کرد که مورد بی‌اعتنایی مجامع بین‌المللی و دیکتاتور عراق واقع شد. صدام پس از آن با حمایت بیشتر قدرت‌های بزرگ به بمباران و موشک باران شهرها و استفاده از بمب‌های شیمیایی روی آورد که در قوانین و عرف بین‌الملل ممنوع بود. بمباران شیمیایی شهر سردشت در استان آذربایجان

غربی، روستای زرده از توابع شهرستان دالاهو در استان کرمانشاه و شهر حلبچه در کردستان عراق، از جمله جنایت‌های جنگی حکومت بعثی عراق به‌شمار می‌رود.

بیشتر بدانیم

عملیات مرصاد

گروهک سازمان مجاهدین خلق که مردم آنان را منافقین نامیدند، در دوران دفاع مقدس از هیچ اقدامی علیه کشور و ملت ایران دریغ نوزید. این گروهک در آغاز جنگ با ایجاد آشوب و ترور شمار زیادی از مسئولان و مردم عادی، شرایطی را به وجود آورد که دشمن بعثی نهایت استفاده را از آن کرد. مجاهدین خلق سپس با خیانتی آشکار در عراق مستقر شدند و در خدمت صدام، دشمن ایران قرار گرفتند (۱۳۶۵). آنها به همراه نیروهای ارتش بعثی به اقدام‌های نظامی و جنایتکارانه زیادی علیه مردم ایران و عراق دست زدند.

پس از اینکه دولت ایران قطعنامه ۵۹۸ را پذیرفت، منافقین که این اقدام را نشانه ضعف نظامی و سیاسی جمهوری اسلامی می‌دانستند، با حمایت رژیم بعثی صدام تهاجم گسترده‌ای را از مرزهای غربی کشور ما آغاز کردند اما در عملیات مرصاد (کمینگاه) در حدفاصل شهرهای اسلام‌آباد و کرمانشاه از رزمندگان ایرانی شکست سختی خوردند و فقط عده کمی از آنان سالم ماندند و دوباره به دامن صدام پناه بردند. پس از سقوط صدام به برخی کشورهای اروپایی نقل مکان کرده‌اند و حمایت اربابان غربی آنها، بیش از پیش آشکار شده است.

۱- این شروط عبارت بودند از: عقب‌نشینی کامل نیروهای متجاوز از مناطق اشغالی ایران؛ شناسایی و تنبیه متجاوز؛ تعیین خسارات ناشی از تجاوز رژیم بعثی عراق